

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Харківський політехнічний інститут»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з організації семінарських занять

за курсом «**МАКРОЕКОНОМІКА**»

для студентів спеціальностей
«Економіка», «Фінанси», «Облік і оподаткування», «Менеджмент»,
«Маркетинг», «Підприємство, торгівля та біржова діяльність»,
«Міжнародні економічні відносини»

Затверджено редакційно-
видавничою радою НТУ
«ХПІ», протокол № 2 від
29.06.2021 р.

Харків
2021

Методичні рекомендації з організації семінарських занять за курсом «Макроекономіка» для студентів спеціальностей «Економіка», «Фінанси», «Облік і оподаткування», «Менеджмент», «Маркетинг», «Підприємство, торгівля та біржова діяльність», «Міжнародні економічні відносини»/ укл. Т. А. Дяченко, Н. М. Волоснікова, Н. Н. Губанова, С. О. Климова, Я. А. Максименко, А. С. Митрофанова, Н. Б. Решетняк, В. В. Яцина. Харків : НТУ «ХП», 2021. – 60 с.

Укладачі: Т. А. Дяченко
Н. М. Волоснікова
Н. Н. Губанова
С. О. Климова
Я. А. Максименко
А. С. Митрофанова
Н. Б. Решетняк
В. В. Яцина

Рецензент: С. І. Архієреєв

Кафедра загальної економічної теорії

ВСТУП

Навчально-методичні рекомендації направлені на створення ефективного, цікавого й корисного для майбутніх спеціалістів, семінарського заняття з кожної теми курсу «Макроекономіка». Семінар складається із різних рекомендаційних форм роботи як аналітичного, так й практичного характеру. Це видання може розглядатися як доповнення до навчального посібника «Макроекономіки», виданого кафедрою загальної економічної теорії.

ТЕМА 1. МАКРОЕКОНОМІКА ЯК НАУКА

Метою вивчення цієї теми є формування у студентів знань щодо місця макроекономіки у системі економічних наук, предмета, об'єкта та суб'єктів макроекономіки, а також вмінь та навичок з використання основних методів макроекономічного аналізу.

Питання до розгляду на семінарському занятті

1. Роль макроекономіки в житті суспільства.
2. Економічні ресурси та їх характеристика. Практична функція макроекономіки.
3. Об'єкт і предмет макроекономіки. економічна система як об'єкт макроекономіки.
4. Головні ознаки макроекономічної системи.
5. Позитивна й нормативна функція макроекономіки.
6. Методологія макроекономіки.
7. Моделювання як основний метод відображення фактичної поведінки економіки.
8. Сутність математичних та графічних моделей. Ендогенні й екзогенні змінні.
9. Запаси і потоки.

Словник термінів та понять

Макроекономіка.
Домогосподарства.
Економічна система.
Фірма.
Держава.
Агрегування.
Макроекономічні моделі.

ПРАКТИКУМ

Завдання 1. Виберіть правильну відповідь.

1. Об'єктом макроекономіки є:

- а) фірма;
- б) споживач;
- в) національна економіка;
- г) державний сектор економіки.

2. Предметом макроекономіки є:

- а) механізм функціонування підприємства;
- б) економічна політика держави;
- в) закономірності функціонування національної економіки;
- г) регулювання приватного сектора економіки.

3. Основними суб'єктами закритої економіки виступають:

- а) домогосподарства, ринок, держава;
- б) уряд, міністерство, підприємства;
- в) підприємства, домогосподарства, фінансові посередники;
- г) домогосподарства, підприємства, держава.

4. Економічні системи відрізняються:

- а) рівнем життя населення;
- б) структурою виробництва;
- в) формою власності на матеріальні ресурси;
- г) рівнем економічного розвитку.

5. Макроекономіка вивчає:

- а) економічний ріст;
- б) активи фірми;
- в) бюджет родини;
- г) індивідуальний попит.

6. Нормативним макроекономічним судженням є:

- а) якщо грошову масу стиснути на 10 %, то інфляція впаде до 3 %;
- б) варто скоротити державний борг до розумних меж;
- в) ріст цін на енергоресурси викличе підвищення споживчих цін на 6 %;
- г) збільшення дефіциту державного бюджету розширить кредитну масу.

7. До агрегованих величин відноситься:

- а) ціна на хліб;
- б) ринок товарів і послуг;
- в) ринок автобусних перевезень;
- г) виторг фірми.

8. Змінною величиною запасу є:

- а) державний борг на 1 липня поточного року;
- б) число втративших роботу за квартал;
- в) споживчі витрати за рік;
- г) число тих, що знайшли роботу за півроку.

9. Макроекономічною теорією не є:

- а) маржиналізм;
- б) теорія раціональних очікувань;
- в) кейнсіанство;
- г) монетаризм.

10. Що з перерахованого не є економічною метою суспільства:

- а) стабільний рівень цін;
- б) прибутковість фірм;
- в) економічний ріст;
- г) повна зайнятість.

Завдання 2. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове. Відповідь поясніть.

1. Принцип обмеженості благ застосовується тільки до індивіда або родини, але не до рівня національної економіки.
2. Принцип раціональності означає, що при прийнятті рішень людина завжди намагається максимізувати свій грошовий дохід.
3. Модель фірми вивчається макроекономікою.
4. Домогосподарство – це економічний суб'єкт, що використовує ресурси для виробництва благ і володіє й управляє підприємствами.
5. Позитивна функція макроекономіки спрямована на вивчення фактичного стану економіки.
6. Нормативна функція макроекономіки спрямована на обґрунтування причин і наслідків економічних криз.
7. Економічна модель – спроба повністю й точно відобразити фактичне поведіння досліджених явищ в економіці.
8. Економічна модель показує, як ендогенні змінні впливають на екзогенні.
9. Змішана економіка – це економічна система, у якій матеріальні ресурси перебувають у державній власності, а основним регулятором є ринковий механізм.
10. Процес агрегування показує рух ціни на ринку конкретного товару.

Завдання 3. Графічні вправи

1. Побудуйте просту, закриту модель кругообігу потоків ресурсів, товарів і послуг та грошових платежів. Поясніть її дію.
2. Побудуйте відкриту модель кругообігу потоків ресурсів, товарів і послуг та грошових платежів. Поясніть її дію.

Тема 2. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ

Метою вивчення цієї теми є формування у студентів знань щодо макроекономічних показників та методології створення системи, яку вони складають, а також вмінь та навичок з використання методів розрахунку ВВП та інших показників.

Питання до розгляду на семінарському занятті

1. Система національних рахунків як міжнародний стандарт макроекономічного рахівництва.
2. Основні макроекономічні показники. Випуск та його оцінювання. Проміжна продукція, кінцева продукція і ВВП.
3. Методи обчислення ВВП. Обчислення валового національного доходу.
4. Номінальний і реальний ВВП.
5. Базовий і поточний періоди, фактичні (поточні) та порівнянні (постійні) ціни.
6. Індекс цін, індекс споживчих цін, індекс цін ВВП (дефлятор ВВП).
7. Відмінність між індексом споживчих цін і дефлятором ВВП.
8. Дефлювання і інфлювання.
9. Обчислення зміни номінального ВВП за рахунок зміни реального ВВП і зміни рівня цін.

Словник термінів та понять

Амортизація.
Валовий випуск.
Валовий внутрішній продукт.
Валовий національний продукт.
Дефлятор.
Додана вартість.
Капітальні витрати.
Національне багатство.
Номінальний ВВП.
Реальний ВВП.
Трансфертні платежі.

ПРАКТИКУМ

Завдання 1. Виберіть правильну відповідь.

1. Валовий внутрішній продукт – це сума вартостей:

- а) всіх реалізованих товарів і послуг на території даної країни за рік;
- б) всіх товарів і послуг, створених національним капіталом за рік;
- в) кінцевих товарів і послуг, створених на території даної країни за рік;
- г) всіх товарів і послуг, створених на території даної країни за рік.

2. Номінальний ВВП вимірюється у:

- а) базисних незмінних цінах;
- б) цінах попереднього періоду;
- в) світових цінах;
- г) ринкових поточних цінах.

3. При визначенні обсягу ВВП не враховується:

- а) заробітна плата домашньої прислуги;
- б) дохід від продажу приватизаційного сертифікату;
- в) дохід від облігації державної позики;
- г) податок на додану вартість.

4. Для визначення розміру національного доходу необхідно зменшити величину ВВП на суму:

- а) амортизаційних відрахувань;
- б) непрямих податків;
- в) амортизаційних відрахувань і непрямих податків;
- г) амортизаційних відрахувань, непрямих податків і податків на прибутки корпорацій.

5. Якщо рівень цін в 2018 р. складав 100 %, а в 2019 р. – 125 %, а реальний ВВП 2019 р. – 823 млрд грош. од., то номінальний ВВП 2019 р. дорівнює:

- а) 658,4 млрд грош. од.;
- б) 948 млрд грош. од.;
- в) 823 млрд грош. од.;
- г) 1028,75 млрд грош. од.

6. Трансфертні платежі – це:

- а) виплати урядом окремим домогосподарствам;
- б) виплати домогосподарствам, не обумовлені наданням з їх боку яких-небудь товарів або ресурсів;
- в) витрати держави, що включаються до складу ВВП;
- г) витрати домогосподарств на транспортні послуги.

7. Яка сума буде включена у ВВП, якщо відбулися наступні події: 1) бісквітна фабрика купила комп'ютери в бухгалтерію на суму 12000 грн.; 2) сім'я купила новий автомобіль ZAZ-DAEWU за 16000 грн.; 3) компанія PIRANA придбала контрольний пакет акцій компанії «Прогрес» за 835000 грн.

- а) на 12000 грн.;
- б) на 28000 грн.;
- в) на 847000 грн.;
- г) на 863000 грн.

8. Припустимо, що номінальний ВВП збільшився з 300 до 375 млрд

грош. од., а дефлятор виріс зі 125 до 150. За цих умов реальний ВВП:

- а) збільшився;
- б) зменшився;
- в) не змінився;
- г) не може бути розрахований, оскільки недостатньо даних.

9. Якщо акціонерні підприємства почнуть виплачувати акціонерам всі свої прибутки у формі дивідендів, то в національних рахунках виросте показник:

- а) ВВП;
- б) прибутку корпорацій;
- в) чистого експорту;
- г) особистого доходу.

10. Заощадження домогосподарств є компонентом:

- а) ВВП за витратами;
- б) трансфертних платежів;
- в) споживчих витрат;
- г) доходу у розпорядженні.

Завдання 2. Розв'яжіть задачі

Задача 1. Результати діяльності підприємств показані в таблиці:

Підприємства	Виручка
Підприємство з роздрібного продажу одягу	300
Вівчарне підприємство	50
Підприємство по пошиттю шерстяного одягу	200
Підприємство по переробці шерсті	90
Підприємство з оптового продажу одягу	280

Визначте додану вартість, створену кожним підприємством.

Задача 2. Нижче приведені деякі дані про функціонування економіки умовної країни:

Чисті приватні інвестиції	568
Дивіденди	120
Непрямі податки	74
Експорт	143
Державні закупівлі товарів і послуг	297
Амортизація	235
Імпорт	156
Заробітна плата найнятих робітників	450
Споживчі витрати	508

Підрахуйте: 1) обсяг валових приватних інвестицій; 2) обсяг валового внутрішнього продукту.

ТЕМА3. ТОВАРНИЙ РИНОК

Метою вивчення теми є формування в студентів компетенції знань агрегованих категорій макроекономіки, а також здатність вміти та мати навички для визначення умов макроекономічної рівноваги.

Питання до розгляду на семінарському занятті

1. Сукупний попит. Сутність сукупного попиту та його відмінність від ринкового попиту. Крива сукупного попиту.
2. Цінові чинники сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект чистого експорту.
3. Нецінові чинники сукупного попиту та їх вплив на його криву.
4. Сукупна пропозиція. Довгострокова сукупна пропозиція та її теоретичний інструментарій.
5. Графічна модель довгострокової сукупної пропозиції.
6. Виробнича функція як математична інтерпретація довгострокової сукупної пропозиції. Короткострокова сукупна пропозиція і ціна.
7. Нецінові чинники короткострокової сукупної пропозиції: ресурсві ціни, продуктивність ресурсів, субсидії підприємствам і податки на підприємства.
8. Модель $AD-AS$ як базова модель економічної рівноваги. Короткострокова і довгострокова рівновага.
9. Механізм відновлення економічної рівноваги.

Словник термінів та понять

Сукупний попит (AD)

Сукупна пропозиція (AS)

Крива сукупного попиту

Крива сукупної пропозиції складної конфігурації: горизонтальний, висхідний та вертикальний відрізки.

Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції

ПРАКТИКУМ

Завдання 1. Виберіть правильну відповідь.

1. Якщо крива сукупного попиту перетинає криву сукупної пропозиції на проміжному відрізку, то за інших рівних умов збільшення державних трансфертних виплат приведе до:

- а) росту цін, зростанню безробіття, зростанню реального ВВП;
- б) росту цін, зниженню зайнятості і зниженню реального ВВП;
- в) росту цін при незмінному рівні зайнятості і зменшенні рівня безробіття;
- г) росту цін, зростанню зайнятості і зростанню реального ВВП.

2. До скорочення сукупного попиту за інших рівних умов приведе:

- а) збільшення споживчих витрат;
- б) зростання експорту;
- в) зростання імпорту;
- г) збільшення інвестиційних витрат.

3. У моделі макроекономічної рівноваги збільшення кількості грошей в обігу відбивається зсувом:

- а) кривої сукупного попиту вліво;
- б) кривої сукупного попиту праворуч;
- в) кривої сукупної пропозиції вліво;
- г) кривої сукупної пропозиції праворуч.

4. Одночасне збільшення рівноважного обсягу реального ВВП і рівня цін в моделі AD–AS може бути викликане:

- а) зменшенням сукупного попиту і сукупної пропозиції;
- б) збільшенням сукупного попиту і сукупної пропозиції;
- в) зменшенням сукупного попиту і збільшенням сукупної пропозиції;
- г) збільшенням сукупного попиту і зменшенням сукупної пропозиції.

5. Спадаючий характер кривої сукупного попиту пояснюється:

- а) ефектом доходу;
- б) ефектом заміщення;
- в) ефектом багатства;
- г) ефектом Гіфена.

6. До нецінових чинників сукупної пропозиції відноситься:

- а) зміни в добробуті споживачів;
- б) зміни правових норм;
- в) зміни в інвестиційних витратах;
- г) зміни валютного курсу.

7. Якщо крива сукупного попиту перетинає криву сукупної пропозиції на класичному відрізку, то збільшення цін на капітальні ресурси приведе до:

- а) зменшення зайнятості населення;
- б) обов'язкового зниження загального рівня цін;
- в) обов'язкового збільшення реального обсягу виробництва;
- г) зсуву кривої сукупного попиту на товари і послуги вліво.

8. Кейнсіанський відрізок кривої сукупної пропозиції відображає стан економіки за умови:

- а) повної зайнятості;
- б) неповного використання виробничих ресурсів;
- в) зростаючого рівня цін;
- г) досягнення потенційного ВВП.

9. Збільшення інвестиційних витрат приведе до зростання рівноважного реального ВВП і підвищення рівня цін, якщо зсув сукупного попиту відбувається на:

- а) кейнсіанському відрізку AS ;
- б) проміжному відрізку AS ;
- в) класичному відрізку AS ;
- г) кейнсіанському і проміжному відрізках AS .

10. Стагфляція – це результат зрушення:

- а) кривої сукупного попиту вліво;
- б) кривої сукупного попиту вправо;
- в) кривої сукупної пропозиції вліво;
- г) кривої сукупної пропозиції вправо.

11. У моделі $AD-AS$ перехід до нової рівноваги з вищими значеннями рівня цін і реального ВВП обумовлений:

- а) зниженням цін на імпортовані ресурси;
- б) збільшенням пропозиції грошей;

- в) зниженням ставки номінальної заробітної плати;
- г) збільшенням заборгованості домогосподарств.

12. Якщо в умовах макроекономічної рівноваги, що досягається на проміжному відрізку AS , збільшується швидкість обігу грошей, то при незмінній грошовій масі підвищується:

- а) рівноважний рівень цін і росте рівень безробіття;
- б) рівноважний рівень цін і зменшується обсяг реального ВВП;
- в) рівноважний рівень цін і росте рівень зайнятості;
- г) рівноважний рівень цін, а обсяг реального ВВП залишається незмінним.

Завдання 2. Розв'яжіть задачі

Задача 1. Визначте зміни в сукупному попиті і покажіть їх графічно, якщо: а) домогосподарства починають купувати більше продовольчих товарів; б) уряд скорочує військові витрати на 35 %; в) збільшуються приватні заощадження; г) збільшується грошова маса в обігу; д) рівень цін на товари і послуги підвищується на 20 %.

Задача 2. Графічно покажіть зміни в сукупній пропозиції, якщо: а) країни ОПЕК знижують виробництво сирої нафти на 25 %; б) повінь знищила третину урожаю зернових; в) під Харковом відкрито родовище природного газу; г) рівень цін на випуск продукції знижується на 10 %; д) профспілки активізують свою діяльність, росте рівень заробітної плати.

Задача 3. Визначте рівноважний обсяг національного виробництва, якщо відомо, що функція споживання $C = 90 + 0,4Y$, функція інвестування $I = 70 + 0,2Y$, державні витрати – 76 млрд грош. од., експорт – 45 млрд грош. од., імпорт – 55 млрд грош. од.

4. ГРОШОВИЙ РИНОК

Даная тема присвячена грошовому ринку на якому формується ціна короткострокових фінансових ресурсів. Здійснюючи операції на грошовому ринку, Національний банк впливає на вартість таких ресурсів. Це є важливим для ефективного функціонування монетарного трансмісійного механізму, завдяки якому рішення, що приймає Національний банк в монетарній сфері, впливають на цінові процесі в державі.

Питання до розгляду на семінарському занятті

1. Сутність грошового ринку
2. Інституційна модель грошового ринку
3. Попит на гроші
4. Пропозиція грошей
5. Механізм формування пропозицій грошей
6. Графічна модель грошового ринку

Словник термінів та понять

Ринок грошей
Процентна ставка
Реальна процентна ставка
Номінальна процентна ставка
Ефект Фішера
Рівняння Фішера
Грошова маса
Ліквідність активів
Грошовий агрегат
Рівень монетизації ВВП (коефіцієнт Маршалла)
Попит на гроші
Кембриджське рівняння
Кейнсіанська теорія попиту
Загальний або сукупний попит на гроші
Пропозиція грошей
Депозитний мультиплікатор
Коефіцієнт депонування грошей
Коефіцієнт фактичного резервування депозитів
Мультиплікатор грошової бази

ПРАКТИКУМ

Завдання 1. Виберіть правильну відповідь.

1. Норма обов'язкових резервів запроваджується як засіб:

- а) обмеження грошової маси;
- б) зниження рівня інфляції;
- в) економічного зростання країни;
- г) активізації іноземних інвестицій.

2. Надлишкові резерви комерційного банку – це:

- а) різниця між активами і пасивами банку;
- б) різниця між сумою фактичних резервів і сумою обов'язкових резервів;
- в) різниця між грошовими агрегатами M_2 і M_1 ;
- г) різниця між активами і власним капіталом банку.

3. Якщо Нацбанк продає велику кількість державних цінних паперів, то це приводить до:

- збільшення загальної суми особистих нагромаджень;
- зменшення обсягу позики, яка надається комерційним банкам;
- збільшення загальної суми депозитів комерційних банків;
- зниження рівня відсоткових ставок.

4. На обсяг якого з елементів ВВП найбільше впливає зміна відсоткової ставки?

- а) споживчі витрати;
- б) інвестиції;
- в) державні закупівлі;
- г) експорт.

5. Щоб збільшити грошову пропозицію, національний банк має:

- а) купити державні облігації та зменшити резервну норму;
- б) продати державні облігації;
- в) підвищити резервну норму;
- г) продати державні облігації та підвищити резервну норму.

6. Національний банк може впливати на грошовий мультиплікатор за допомогою:

- а) зміни коефіцієнта готівки;
- б) зміни нормативів обов'язкового резервування;
- в) зміни нормативів надлишкових резервів;

г) не має правильної відповіді.

7. Правильною є формула:

а) реальна процентна ставка = номінальна процентна ставка + очікуваний темп інфляції;

б) реальна процентна ставка = номінальна процентна ставка – очікуваний темп інфляції;

в) реальна процентна ставка = номінальна процентна ставка × очікуваний темп інфляції;

г) реальна процентна ставка = номінальна процентна ставка : очікуваний темп інфляції.

8. Якщо на грошовому ринку збільшилась пропозиція грошей за незмінного попиту, то:

а) зростуть ціни на облігації та знизиться номінальна процентна ставка;

б) знизяться ціни на облігації;

в) зросте номінальна процентна ставка;

г) не зміняться ціни на облігації та номінальна процентна ставка.

9. Грошовий агрегат M1 визначається за формулою:

а) M0 + поточні депозити;

б) M0 + строкові депозити;

в) M2 – строкові депозити;

г) M0 + розрахункові рахунки.

10. Якщо норма обов'язкових резервів складає 10 %, а величина обов'язкових резервів банку дорівнює 50 тис. грн., то максимальна величина кредитів, яку може видати вся банківська система дорівнює:

а) 4 млн грн.;

в) 5 млн грн.;

б) 4,5 млн грн.;

г) 5,5 млн грн.

Завдання 2. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове. Відповідь поясніть.

1. Залучення коштів на банківські рахунки є активною операцією комерційних банків.

2. Фактичні резерви комерційного банку дорівнюють сумі

обов'язкових і надлишкових резервів.

3. Вкладення готівки в банк призводить до зменшення грошової маси.

4. Зменшення коефіцієнта депонування грошей зменшує пропозицію грошей.

5. Монетарну політику проводить уряд з метою стабілізації економіки.

6. При нормі резервування в 100% простий депозитний мультиплікатор дорівнює нулю.

7. Політика «дорогих грошей» стимулює ділову активність в національній економіці.

8. Збільшення грошової маси при повній зайнятості стимулює інфляцію.

9. На величину грошового мультиплікатора не впливає величина надлишкових резервів.

10. Збільшення реального обсягу національного доходу графічно може бути представлено як зсув кривої попиту на гроші вліво.

Завдання 3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. У таблиці відомо про норму обов'язкових резервів (r). Заповніть таблицю:

Норма обов'язкових резервів r , %	Грошовий мультиплікатор	Максимальний обсяг збільшення позичок на кожен грошову одиницю надлишкових Резервів	
		окремим банком	банківською системою
12,5			
16			
20,5			
25			
33,3			

ТЕМА 5. РИНОК ПРАЦІ

Ринок праці є невід'ємною складовою частиною загальноекономічного ринкового механізму. Він характеризується як одне з найбільш складних соціально-економічних явищ суспільства, в якому відбиваються всі сторони його життєдіяльності, проявляється вся різноманітність його інтересів та протиріч. Тому процес його функціонування постійно знаходиться у колі зору держави, оскільки відтворення такого товару, як робоча сила – це відтворення трудових ресурсів і в цілому продуктивних сил суспільства.

Питання до розгляду на семінарському занятті

1. Ринок праці. Сутність відносин найму робочої сили
2. Зайнятість і безробіття. Класифікація безробіття.
3. Попит, пропозиція і рівновага на ринку праці.
4. Базова (конкурентна) модель ринку праці.
5. Асиметрія на ринку праці
6. Заробітна плата як регулятор ринку праці. Організація оплати праці в Україні.
7. Державна політика зайнятості та її соціально-економічні наслідки.

Словник термінів та понять

Безробіття

Робоча сила

Зайнятість

Рівень зайнятості

Фрикційне безробіття

Структурне безробіття

Циклічне безробіття

Природне безробіття

Попит, і рівновага на ринку праці

Пропозиція на ринку праці

Рівновага на ринку праці

Державна політика зайнятості

ПРАКТИКУМ

Завдання 1. Виберіть правильну відповідь.

1. На зростання зайнятості населення країни безпосередньо впливає:

- а) низька заробітна плата;
- б) розширення виробництва за рахунок екстенсивних факторів;
- в) збільшення обсягів виробництва за рахунок інтенсивних факторів;
- г) раціональне використання робочої сили.

2. Зайнятість і розподіл робочої сили в соціально орієнтованій ринковій економіці регулює:

- а) держава та відповідні органи соціального захисту населення;
- б) ринок праці, біржі праці;
- в) підприємці й профспілки;
- г) політичні партії.

3. Природне безробіття включає такі види безробіття –

- а) циклічне + структурне;
- б) фрикційне + структурне;
- в) фрикційне + циклічне;
- г) циклічне + фактичне.

4. Згідно з класичною теорією попит на працю є функцією від:

- а) номінальної зарплати;
- б) сукупного попиту;
- в) реальної зарплати;
- г) сукупної пропозиції.

5. Згідно з кейнсіанською теорією попит на працю є функцією від:

- а) номінальної зарплати;
- б) сукупного попиту;
- в) реальної зарплати;
- г) сукупної пропозиції.

6. Якщо виникає загальне падіння попиту в економіці, то:

- а) фактичне безробіття більше за природне;
- б) циклічне безробіття більше фактичного;
- в) фактичне безробіття менше від природного;
- г) фактичне безробіття дорівнює природному.

7. Величина природного рівня безробіття залежить від:

- а) величини пособій по безробіттю;
- б) демографічного складу населення;

- в) темпу інфляції;
- г) вірні відповіді А і В.

8. Якщо чисельність робочої сили 200 чол., а зайятих – 184 чол., то фактичний рівень безробіття дорівнює:

- а) 5 %;
- б) 6 %;
- в) 7 %;
- г) 8 %.

9. Повна зайнятість існує за умов:

- а) державного регулювання ринку праці;
- б) відсутності циклічного безробіття;
- в) раціонального використання робочої сили;
- г) відсутності безробіття.

10. Природний рівень безробіття відрізняється від фактичного на величину:

- а) циклічного безробіття;
- б) структурного безробіття;
- в) фрикційного безробіття;
- г) нічим не відрізняється.

Завдання 2. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове. Відповідь поясніть.

1. Крива ринкової пропозиції праці завжди має позитивний нахил.

2. Граничні витрати на оплату праці завжди перевищують величину ставки заробітної плати, якщо фірма реалізує свій продукт на неконкурентному ринку.

3. Представники класичної теорії вважають, що ринковий механізм без державного втручання не здатний стабілізувати становище рівноваги на ринку праці.

4. Такі показники як частка населення, що проживає за межею бідності; рівень безробіття; кількість психічних патологій відносяться до групи соціальних стандартів.

5. Ситуація повної зайнятості передбачає відсутність безробітних в країні.

6. Циклічна безробіття призводить до відставання фактичного ВВП від по-потенційного.

7. Рівень безробіття розраховується як відношення загальної

кількості за-зайнятих до числа безробітних.

8. Підвищення природного рівня безробіття пов'язане з інституціональними змінами.

9. У кейнсіанській моделі ринку праці, на відміну від неокласичної, обсяг попиту на працю може бути збільшений за рахунок обсягу державних закупівель товарів у послуг.

10. На ринку праці встановлюється рівновага, коли грошова оцінка пре-ділового праці не дорівнює номінальній ставці заробітної плати.

Завдання 3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. Функція пропозиції на ринку праці задана таким чином $LS = 150w$, а функція попиту $LD = 1000 - 100w$. Визначте рівноважну кількість зайнятих і рівноважну ставку заробітної платні. Профспілки добилися встановлення денної ставки зарплати на рівні 5 грош. од. Як змінилася кількість безробітних? Покажіть графічно цю ситуацію.

Задача 2. Чисельність зайнятих 90 млн чол. Чисельність безробітних 10 млн чол. Зайнятих неповний робочий день 18 млн чол. Розрахуйте рівень безробіття, втрати ВВП від безробіття, якщо реальний ВВП поточного року склав 500 млрд грош. од.

Задача 3. Населення одного із регіонів України складає 7 млн чол. Із них: 2 млн чол. – діти віком до 16 років, 1,5 млн чол. – пенсіонери, 0,3 млн – домогосподарки, 0,2 млн чол. – студенти, безробітні складають 0,5 млн чол. Розрахуйте рівень безробіття.

ТЕМА 6. ІНФЛЯЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ

Інфляція є одним з найважливіших макроекономічних чинників, які мають дуже великий вплив на економіку будь-якої країни, а також виступають таким собі індикатором рівноважного стану економіки. Інфляція є складним явищем, тому важливо досліджувати інфляційні процеси загалом, враховуючи також вплив інших економічних факторів.

Питання до розгляду на семінарському занятті

1. Сутність, причини, та закономірності розвитку інфляції.
2. Економічні та соціальні наслідки інфляції.
3. Державне регулювання інфляції.
4. Інфляція і безробіття.
5. Особливості інфляції в Україні.
6. Сутність та види грошових реформ. Особливості проведення грошової реформи в Україні.
7. Дискусії щодо характеру грошової реформи в Україні.

Словник термінів та понять

Інфляція
Рівень інфляції
Темп інфляції
Помірна інфляція
Галопуюча інфляція
Гіперінфляція
Передбачена інфляція
Непередбачена інфляція
Інфляція попиту
Інфляція витрат, або пропозиції
Дефляція
Соціально-економічні наслідки інфляції
Рівняння Фішера

ПРАКТИКУМ

Завдання 1. Виберіть правильну відповідь.

1. Інфляція попиту виникає в умовах, коли:

- а) зростання сукупного попиту випереджає зростання сукупної пропозиції;
- б) темпи зростання сукупного попиту і сукупної пропозиції однакові;
- в) зростання сукупної пропозиції випереджає зростання сукупного попиту;
- г) усі відповіді неправильні.

2. Інфляція пропозиції виникає в умовах, коли:

- а) збільшуються сукупні видатки в економіці;
- б) зростають ціни на енергоресурси;
- в) зменшуються середні витрати на виробництво продукції;
- г) усі відповіді правильні.

3. Якщо інфляція витрат супроводжується падінням обсягів виробництва, то це явище називається:

- а) девальвація;
- б) неочікувана інфляція;
- в) стагфляція;
- г) гіперінфляція.

4. Інфляція викликає в економіці країни:

- а) зниження реальних доходів на душу населення;
- б) підвищення інвестиційної активності;
- в) зменшення попиту на фінансові активи;
- г) підвищення курсу національної валюти.

5. Крива Філіпа показує взаємозв'язок між:

- а) інфляцією витрат і безробіттям;
- б) природним і циклічним безробіттям;
- в) фактичним безробіттям і витратами економіки;
- г) інфляцією попиту і безробіттям.

6. Темп інфляції в аналізованому році визначається таким чином:

- а) $(P_t - P_{t-1}) \cdot 100$;
- б) $(P_{t-1} - P_t) \cdot 100$;
- в) $\frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \cdot 100$;

г) $\frac{P_{t-1} - P_t}{P_t} \cdot 100.$

7. Характерною ознакою інфляції є:

- а) надзвичайно високий рівень цін із однозначним зростанням обсягів виробництва;
- б) дефляція із однозначним зменшенням обсягів виробництва;
- в) зростання цін із однозначним зменшенням обсягів виробництва;
- г) високий рівень цін при стабільних обсягах виробництва.

8. Вірним є твердження –

- а) помірна інфляція зменшує реальні доходи широких верств населення;
- б) безробітні – це частина населення, яка залишається після віднімання кількості зайнятих;
- в) фрикційне безробіття особливо характерне для тих регіонів, де є значний вибір поліпшення умов праці;
- г) найвищий рівень фрикційного безробіття спостерігається на стадії економічного спаду.

9. Якщо за перший рік ціни на товари та послуги підвищились на 15 %, а наступного року спочатку відбулась дефляція у розмірі 7 %, а потім ціни зросли знову на 5 %, то за весь період ціни підвищились на:

- а) 19 %; б) 25 %; в) 11 %; г) 11,42 %.

10. Якщо протягом двох років ціни на товари та послуги зросли на 21 %, то це означає, що щорічно ціни в середньому зростали:

- а) в 2 рази; в) на 20 %;
б) на 10,5 %; г) в 1,21 рази.

Завдання 2. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове. Відповідь поясніть.

1. Темпи приросту інфляції та ставок заробітної плати, як правило, однакові.

2. Досвід показує, що боротьба з інфляцією неможлива без соціальних і економічних витрат для суспільства.

3. Інфляція, що супроводжується стагнацією виробництва і високим рівнем безробіття, називається дефляцією.

4. Всі економісти вважають, що інфляція - завжди негативне явище.

5. Інфляція в однаковій мірі знижує доходи всіх економічних суб'єктів.

6. Для визначення рівня інфляції не використовують цінові індекси.

7. Кейнсіанська теорія обґрунтовує можливість збільшення зайнятості за рахунок підвищення темпів інфляції.

8. Монетаристська теорія визнає можливість зниження темпів інфляції за рахунок підвищення норми безробіття тільки в короткостроковому періоді.

9. Раціональні інфляційні очікування формуються з урахуванням змін в майбутньому.

10. Адаптивні інфляційні очікування формуються з урахуванням минулого інфляційної динаміки.

Завдання 3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. Розрахуйте темп інфляції цього року за умови, що індекс цін цього року склав 120 %, а попереднього – 110 %.

Задача 2. Припустимо, у перший рік індекс цін становив 100 %; у другий – 112 %; у третій – 123 %; у четвертий – 129 %. Розрахуйте темп інфляції для кожного року. Використовуючи «правило величини 70», визначте кількість років, необхідних для подвоєння рівня цін. В якості знаменника послідовно приймайте розраховані темпи для кожного року.

Задача 3. На основі даних завдання 2, визначте процентну зміну реального доходу, якщо номінальний дохід у другому році в порівнянні з першим збільшився на 15 %, і в третьому році в порівнянні із другим – на 7 %.

ТЕМА 7. СПОЖИВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Тема є надзвичайно важливою, оскільки відкриває собою три взаємопов'язані теми: «Споживання домогосподарств», «Приватні інвестиції», «Сукупні витрати та ВВП». Вивчення даної теми дозволить студентам визначати чинники розподілу доходу на споживання і заощадження, формулювати «основний психологічний закон» Дж.М. Кейнса. Студенти матимуть змогу аналізувати диференціацію доходів населення у різних країнах та в Україні за показниками вимірювання диференціації доходів. Студенти зможуть порівнювати функції споживання з урахуванням фактору часу та оцінювати їх актуальність.

Питання до розгляду на семінарському занятті

1. Домогосподарство та його функції.
2. Споживання та заощадження.
3. Чинники розподілу доходу на споживання і заощадження
4. Диференціація доходів: суть та причини.
5. Показники вимірювання диференціації доходів та крива Лоренца.
6. Кейнсіанська модель поведінки споживача.
7. «Основний психологічний закон» Дж.М. Кейнса
8. Функції споживання з урахуванням фактору часу.

Словник термінів та понять

Домогосподарство

Споживання домогосподарств

Заощадження домогосподарств

Крива Лоренца

Основний психологічний закон Кейнса

Автономне споживання

Середня схильність до споживання

Гранична схильність до споживання

Середня схильність до заощадження

Гранична схильність до заощадження

ПРАКТИКУМ

Завдання 1. Виберіть правильну відповідь

1. Зростання обсягу наявного доходу призведе до:

- а) росту споживчих витратків та скороченню заощаджень;
- б) росту і споживчих витратків, і заощаджень;
- в) росту заощаджень за незмінної величини споживчих витратків;
- г) всі відповіді невірні.

2. Кейнсіанська функція заощаджень має вигляд:

- а) $C = C_a + MPC \times Y_d$
- б) $S = C_a + (1 - MPC) \times Y_d$;
- в) $S = -C_a + (1 - MPC) \times Y_d$;
- г) $S = -S_a + (1 - MPC) \times Y_d$.

3. Гранична схильність до споживання – це відношення:

- а) споживання до доходу;
- б) приросту споживання до доходу;
- в) приросту споживання до приросту заощадження;
- г) приросту споживання до приросту доходу.

4. Сума граничної схильності до споживання та заощадження:

- а) дорівнює нулю;
- б) дорівнює одиниці;
- в) менше одиниці;
- г) більше одиниці.

5. Якщо коефіцієнт Джині дорівнює одиниці, то це означає:

- а) доходи суспільства зростають;
- б) доходи суспільства розподіляються справедливо;
- в) доходи суспільства розподіляються абсолютно не рівномірно;
- г) диференціація доходів в суспільстві низька.

6. Сформульований Дж. Кейнсом основний психологічний закон поведінки споживача визначається як:

- а) по мірі зменшення доходів споживач купує більше дешевих товарів;
- б) з ростом доходу споживач збільшує споживання тією ж мірою, якою зростає дохід;
- в) з ростом доходу споживач купує більше дорогих товарів;
- г) з ростом доходу споживач збільшує споживання, але не в тій мірі, у якій зростає дохід.

7. Споживчі видатки зросли з 150 до 200 грошових одиниць, дохід зріс від 100 до 200 грошових одиниць. Гранична схильність до споживання дорівнює:

- а) 1,0; б) 0,8; в) 0,5; г) 0,4 .

8. Гіпотеза постійного доходу М. Фрідмана стверджує, що середня схильність до споживання:

- а) не залежить від співвідношення між постійним і поточним доходом;
б) тимчасово падає, коли поточний дохід вище постійного;
в) є низькою у роки високого доходу;
г) вірні відповіді б) та в).

9. Гіпотеза життєвого циклу Ф. Модільяні стверджує, що споживання залежить від:

- а) поточного використовуваного доходу;
б) поточного доходу і майбутнього доходу;
в) поточного доходу і майна;
г) поточного доходу, майбутнього доходу і майна.

10. Середня схильність до заощадження визначається як:

- а) відношення заощадження до споживання;
б) відношення заощадження до ВВП;
в) відношення заощадження до особистого доходу у розпорядженні;
г) відношення приросту заощаджень до доходу після оподаткування.

Завдання 2. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове. Відповідь поясніть.

1. Якщо величина особистого доходу, що знаходиться у розпорядженні домогосподарств, дорівнює нулю, то їх споживання теж дорівнює нулю.

2. Крива Лоренца показує рівномірний розподіл доходів у суспільстві.

3. Абсолютно нерівномірний розподіл доходів в суспільстві є справедливим.

4. Гранична схильність до заощадження дорівнює відношенню приросту заощаджень до приросту доходу.

5. Середня схильність до споживання та середня схильність до заощаджень в сумі дорівнюють одиниці.

6. Автономне споживання характеризує мінімальний рівень споживання, необхідний людям, навіть за умови, коли дохід у розпорядженні дорівнює нулю.

7. Функція заощаджень приймає лише позитивні значення.

8. Чим більшим є значення MPS , тим меншим є кут нахилу кривої на графіку функції заощаджень.

9. Рішення про те, скільки витратити, а скільки зберегти, ґрунтується на міжчасовому бюджетному обмеженні, що включає очікувані в майбутньому доходи.

10. Відповідно до теорій життєвого циклу Ф. Модільяні та перманентного доходу М. Фрідмена середня схильність до споживання залишається постійною в довгостроковому періоді.

Завдання 3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. У закритій економіці без участі держави лінійна функція споживання має такий вигляд: $C = 40 + 0,9Y_d$. Особистий дохід, що знаходиться у розпорядженні становить 4000 гр. од. Визначте обсяг споживання.

Задача 2. Використовуючи нижче наведені дані, заповніть табл.

Y_d	C	S
240	244	
260	260	
280	276	
300	292	
320	308	
340	324	

Задача 3. Функція споживання має такий вигляд: $C = 20 + 0,8Y_d$. Особистий дохід, що знаходиться у розпорядженні дорівнює 500 млн. гр. од. Визначте:

а) автономне споживання;

- б) обсяг споживання;
- в) середню схильність до споживання;
- г) середню схильність до заощадження.

Задача 4. Функція споживання представлена формулою $C(Y) = 85 + 0,8Y$. Визначте формулу функції заощадження.

Задача 5. Весь дохід витрачається на споживання та заощадження. За умов доходу 6200 грош. од. споживається 6000 грош. од. За умов доходу 9400 грош. од. споживається 8500 грош. од. Розрахуйте середню та граничну схильність до споживання.

Завдання 4. Графічні вправи

1. Побудуйте криву Лоренца. Яким чином вона ілюструє різницю між фактичним і абсолютно рівномірним розподілом доходів? Як пов'язані між собою крива Лоренца та коефіцієнт Джині?

2. Функція споживання задана рівнянням: $C = 75 + 0,4 \cdot Y_d$.

а) заповніть таблицю:

Дохід (Y_d)	Споживання (C)	Заощадження (S)
0		
100		
200		
300		
400		
500		

- б) побудуйте графік споживання;
- в) розрахуйте: при яких рівнях наявного доходу (Y_d) витрати на споживання дорівнюють, менше і більше його обсягу.
- г) чому дорівнює автономне споживання?

ТЕМА 8. ПРИВАТНІ ІНВЕСТИЦІЇ

Вивчення даної теми дозволить студентам визначати тип інвестиційного процесу в країні, робити макроекономічний аналіз інвестицій в національній економіці за системою показників. Студенти матимуть змогу аналізувати зміни інвестиційного попиту за різними чинниками. Студенти зможуть оцінювати прибутковість інвестиційних проектів різними методами. Студенти зможуть прослідкувати зв'язки між заощадженнями та інвестиціями.

Питання до розгляду на семінарському занятті

1. Інвестиції: сутність та класифікації.
2. Типи інвестиційного процесу
3. Показники макроекономічного аналізу інвестицій.
4. Інвестиційні функції.
5. Номінальна та реальна ставка відсотку.
6. Невідсоткові чинники інвестиційного попиту.
7. Показники розрахунку ефективності інвестицій.
8. Автономні та індуковані інвестиції.
9. Модель простого акселератора.
10. Заощадження та інвестиції.

Словник термінів та понять

Заощадження

Інвестиції

Коефіцієнт акселерації

Номінальна ставка відсотку

Реальна ставка відсотку

Автономні інвестиції

Індуковані інвестиції

Функція інвестиційного попиту

Валові інвестиції

Чисті інвестиції

ПРАКТИКУМ

Завдання 1. Виберіть правильну відповідь

1. До інвестицій не відноситься:

- а) покупка фірмами нового обладнання;
- б) покупка акцій на фондовій біржі;
- в) покупка родиною нового будинку;
- г) збільшення запасів фірми.

2. У системі національних рахунків не зараховують до інвестицій:

- а) інвестиції у житлове будівництво;
- б) інвестиції у людський капітал;
- в) інвестиції у створення запасів сировини, комплектуючих виробів, готової продукції;
- г) інвестиції у фізичний капітал.

3. На інвестиційний попит не впливає:

- а) рівень ВВП;
- б) очікування підприємців;
- в) рівень податку на прибуток;
- г) рівень багатства.

4. Обсяг інвестиційного попиту визначається:

- а) рівнем реальної відсоткової ставки;
- б) оптимістичними або песимістичними очікуваннями підприємців;
- в) рівнем технологічних змін і завантаженості потужностей;
- г) всі відповіді правильні.

5. Індуковані інвестиції – це інвестиції, які:

- а) не залежать від обсягу національного доходу;
- б) залежать від динаміки національного доходу і є його функцією;
- в) обумовлюють динаміку національного доходу;
- г) використовуються для збільшення наявного капіталу.

6. Відповідно до простої інвестиційної функції попит на інвестиції визначається за формулою:

- а) $I = I - b \cdot i$;
- б) $I = I - b \cdot r$;
- в) $I = -b \cdot i$;
- г) $I = b \cdot r$.

7. Крива інвестиційного попиту:

- а) висхідна;
- б) спадна;
- в) абсолютно еластична;
- г) абсолютно нееластична.

8. Якщо підприємство бере кредит під 15% річних, то який з проектів буде розглядатися як неприбутковий:

- а) очікувана норма прибутку 18%;
- б) очікувана норма прибутку 16%;
- в) очікувана норма прибутку 10,5%;
- г) очікувана норма прибутку 15,5%.

9. Якщо реальна відсоткова ставка збільшиться, то:

- а) інвестиційні витрати зростуть;
- б) крива попиту на інвестиції зсунеться ліворуч;
- в) інвестиційні витрати скоротяться;
- г) крива попиту на інвестиції зсунеться праворуч.

10. У моделі простого акселератора попит на інвестиції залежить від:

- а) норми заощаджень;
- б) зміни доходу;
- в) податку на прибуток;
- г) відсоткової ставки.

Завдання 2. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове. Відповідь поясніть.

1. Динаміка і об'єм заощаджень і інвестицій визначаються дією одних і тих же чинників.

2. Із зростанням реальної відсоткової ставки інвестиції збільшуються, оскільки витрати на одиницю капіталу зростають.

3. Інвестиційні витрати більш нестабільні, чим споживчі, оскільки на них робить вплив динаміка відсоткової ставки і очікування підприємців.

4. Динаміка інвестиційних витрат, як правило, стабільна.

5. Нерегулярність у розвитку інноваційних процесів і коливання в рівні прибутку сприяють підвищенню стабільності динаміки інвестиційних витрат.

6. Технологічна структура інвестицій показує відсоток інвестицій, який скерований у різні галузі національної економіки.

7. Функція інвестиційного попиту має позитивний нахил і виражає залежність між обсягом інвестицій і реальною процентною ставкою.

8. Серед невідсоткових чинників інвестицій можна назвати витрати на основний капітал, податки, технологічні зміни, очікування.

9. В основі кейнсіанської теорії автономних інвестицій лежить введене Дж. Кейнсом поняття граничної ефективності капіталовкладень.

10. Індукованими називають інвестиції, які є похідними від автономних, тобто не залежать від обсягу національного доходу.

Завдання 3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. Розрахувати сукупний попит на інвестиції за таких умов: номінальна відсоткова ставка дорівнює 14 %, темп інфляції – 4 %, податок на прибуток – 30 %. За цих умов економіка пропонує чотири інвестиційні проекти, які різняться вартістю та нормою прибутку:

- 1) вартість 1000 млн грн., норма прибутку 100 %;
- 2) вартість 2000 млн грн., норма прибутку 50 %;
- 3) вартість 3000 млн грн., норма прибутку 30 %;
- 4) вартість 4000 млн грн., норма прибутку 10 %.

Задача 2. Маємо умови: $Y_{t-1} = 500$ млрд грн., $Y_{t-2} = 550$ млрд грн., коефіцієнт акселерації = 0,5, відновлювальні інвестиції = 80 млрд грн. Обчислити попит на інвестиції в періоді t згідно з моделлю простого акселератора.

Задача 3. Загальні вкладення в інвестиційний проект з трирічним циклом життя становить 1140 тис. грн., у тому числі в першому році інвестиції дорівнюють 440 тис. грн., у другому – 400 тис. грн., у третьому – 300 тис. грн. Виручка від реалізації продукції в першому році дорівнює 0 тис. грн., у другому – 642 тис. грн., у третьому – 965,6 тис. грн. Визначте чисту дисконтовану вартість інвестиційного проекту, якщо ставка дисконту становить 10 %.

Задача 4. Інвестиційна функція для країни задана рівнянням: $I = 800 - 21r$, де r – реальна ставка відсотку. Визначте обсяг інвестицій (грош.од.), якщо номінальна відсоткова ставка дорівнює 10%, а темп інфляції π – 4%.

Задача 5. Вартість інвестиційного проекту з реконструкції парку склала 600 млн.грн., норма прибутку – 25%, податок на прибуток – 15%. Номінальна відсоткова ставка дорівнює 14%, темп інфляції – 8%. Визначте очікуваний чистий прибуток.

ТЕМА 9. СУКУПНІ ВИТРАТИ І ВВП

Тема продовжує розгляд моделей макроекономічної рівноваги; попередньою була модель «Сукупний попит-Сукупна пропозиція». За результатами вивчення теми студенти зможуть аналізувати макроекономічну рівновагу за механізмом взаємозв'язку споживання, заощаджень та інвестицій. Студенти матимуть змогу отримати компетенції з використання мультиплікативного ефекту в економіці.

Питання до розгляду на семінарському занятті

1. Методи визначення рівноважного ВВП.
2. Метод «витрати-випуск».
3. Метод «вилучення –ін'єкції».
4. Мультиплікатор витрат в закритій економіці.
5. Ефект мультиплікатора.
6. Приріст реального ВВП внаслідок мультиплікативного ефекту.
7. Рівновага на рівні потенційного ВВП.
8. «Рецесійний » та «інфляційний» розриви.

Словник термінів та понять

«Хрест Кейнса»

Вилучення

Ін'єкції

Рецесійний розрив

Інфляційний розрив

Мультиплікатор витрат

Індуційовані витрати

Автономні витрати

ПРАКТИКУМ

Завдання 1. Виберіть правильну відповідь.

1. Якщо сукупні витрати більші за дохід, то:

- а) виробництво матиме тенденцію до зростання;
- б) виробництво виявлятиме тенденцію до спаду;
- в) відбувається непланове зростання інвестицій в товарні запаси;

г) в економіці має місце рівновага.

2. У моделі «витрати-випуск» Дж. М. Кейнса обсяг доходів (випуску) в точності відповідає обсягу сукупних планових витрат на:

- а) горизонтальній вісі;
- б) бісектрисі;
- в) вертикальній вісі;
- г) точці перетину сукупних витрат та ВВП.

3. У кейнсіанській моделі рівноваги «витрати – випуск» сукупний попит представлено:

- а) неплановими інвестиціями;
- б) плановими витратами;
- в) плановими інвестиціями;
- г) фактичними витратами.

4. У моделі «вилучення – ін'єкції» інвестиції розглядаються як:

- а) вилучення витрат;
- б) вилучення доходу;
- в) ін'єкція витрат;
- г) доповнення податків.

5. За моделлю «вилучення – ін'єкції» рівновага ВВП графічно визначається у точці перетину:

- а) бісектриси та вісі доходу;
- б) кривої заощаджень та вісі ординат;
- в) кривої заощаджень та планових інвестицій;
- г) планових інвестицій та бісектриси.

6. Рівновага в економіці досягається, якщо :

- а) інвестиції менше заощаджень;
- б) інвестиції дорівнюють заощадженням;
- в) інвестиції більше заощаджень;
- г) сума запланованих і незапланованих інвестицій дорівнюють фактичним інвестиціям.

7. За умов повної зайнятості та економічної рівноваги, якщо потенційний ВВП дорівнює 200 млрд. євро, сукупні витрати – 210 млрд. євро, наявний :

- а) дефіцит сукупних витрат;
- б) інфляційний розрив;
- в) рецесійний розрив;
- г) надлишок сукупних витрат.

8. Якщо сукупні витрати менші за фактичний ВВП, то:

- а) виробництво матиме тенденцію до зростання;
- б) виробництво матиме тенденцію до спадання;
- в) це не впливає на тенденцію виробництва;

г) відбувається незаплановане зменшення інвестицій у товарні запаси.

9. «Інфляційний розрив» виникає у разі коли:

- а) рівень інфляції перевищує 20 %;
- б) заощадження не дорівнюють інвестиціям;
- в) інвестиції перевищують заощадження, відповідні рівню повної зайнятості;
- г) інвестиції менше заощаджень відповідних рівню повної зайнятості.

10. Яка з макроекономічних величин відноситься до ін'єкцій у сукупні витрати:

- а) заощадження населення;
- б) державні закупівлі товарів та послуг;
- в) податкові платежі;
- г) імпорт товарів та послуг.

Завдання 2. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове. Відповідь поясніть.

1. Ін'єкціями у сукупні витрати є податки, інвестиції, заощадження, імпорт.

2. Визначення рівноважного ВВП на базі сукупних витрат здійснюється за допомогою методів «витрати-випуск» та «вилучення –ін'єкції».

3. Метод «витрати –випуск» дозволяє визначити рівноважний обсяг ВВП при незмінних цінах.

4. Вилучення – це форми розподілу ВВП, що спрямовані на його купівлю та споживання.

5. Для закритої економіки вилучення здійснюються лише у формі заощаджень, а ін'єкції – у формі інвестицій.

6. Інфляційний розрив – це величина, на яку повинні були б зрости сукупні витрати для забезпечення зменшення ВВП до рівня потенційного.

7. Рецесійний розрив виникає, коли заощадження, що відповідають рівню повної зайнятості перевищують потреби в інвестуванні.

8. Завдяки мультиплікативному ефекту приріст запланованих сукупних витрат перевищує приріст автономних витрат на суму приросту індукційованих витрат.

9. Приріст реального ВВП внаслідок ефекту мультиплікації не залежить від індексу цін.

10. Мультиплікативний ефект реалізується лише в умовах, коли економіка знаходиться в ситуації неповної зайнятості ресурсів.

Завдання 3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. У закритій економіці величина інвестицій дорівнює 120 грош. од. Споживчі витрати залежать від обсягу ВВП наступним чином:

ВВП	367	458	492	527	569	599	623	647
Споживчі витрати	307	325	398	421	453	479	497	512

Визначте обсяг рівноважного ВВП та його зміну при скороченні інвестицій у 2 рази.

Задача 2. Функція споживання має вигляд $C = 200 + 0,6Y$, інвестиції I дорівнюють 500 грош.од. Визначити:

- величину рівноважного доходу;
- мультиплікатор інвестицій;
- рівноважний дохід, якщо інвестиції збільшаться на 10%.

Задача 3. Розрахувати простий мультиплікатор витрат за умови, що дохід кінцевого використання збільшиться на 90 грош. од., а споживання - на 80 грош. од.

Задача 4. Рецесійний розрив становить 10 млрд. грош.од., а фактичний ВВП – 100 млрд. грош.од. Гранична схильність до споживання дорівнює 0,5. Обчисліть величину природного ВВП.

Задача 5. Фактичні сукупні видатки в змішаній закритій економіці дорівнюють 220 млрд. грош.од. Природний ВВП становить 200 млрд. грош.од. Гранична схильність до споживання – 0,6. Знайдіть величину інфляційного розриву за умови, що в економіці досягнута рівновага.

Завдання 4. Графічні справи

1. В умовах приватної економіки закритого типу ВВП=500 млрд. грош. од., сукупні фактичні видатки – 515 млрд. грош. од. Обчисліть незаплановані інвестиції в товарні запаси. Зобразіть графічно модель макроекономічної рівноваги, що характеризує описану ситуацію.

2. Зобразіть на графіку «Хрест Кейнса». Яке значення мають криві на графіку? Яким чином ця модель макроекономічної рівноваги пов'язана з моделлю «Сукупний попит-Сукупна пропозиція»?

3. Що являє собою «парадокс ощадливості»? Зобразіть графічно.

ТЕМА 10. ЕКОНОМІЧНА ДИНАМІКА

Тема є ключовою для розуміння закономірностей економічного розвитку суспільства. Вивчення даної теми дозволить студентам навчитися відрізняти поняття економічне зростання та соціально-економічний розвиток, зрозуміти закони економічного зростання. Студенти матимуть змогу на основі офіційних статистичних даних визначати динаміку економічного зростання в країні за певний період; порівнювати рівні економічного розвитку різних країн. Студенти зможуть оцінювати, на якій фазі ділового циклу знаходиться країна на даний момент, та робити відповідні висновки і прогнози.

Питання до розгляду на семінарському занятті

1. Економічне зростання та соціально-економічний розвиток.
2. Стійкий соціально-економічний розвиток.
3. Джерела економічного зростання.
4. Цілі та показники економічного зростання.
5. Типи економічного зростання.
6. Моделі економічного зростання.
7. Циклічний характер економічного розвитку. Поняття та теорії економічних циклів.
8. Класифікації економічних циклів.
9. Характеристика фаз середньострокового ділового циклу.

Словник термінів та понять

Соціально-економічний розвиток

Економічне зростання

Економічний цикл

Виробнича функція

Модель економічного зростання Солоу

Модель економічного зростання Харода–Домара

Контрциклічні показники

Ациклічні показники

Проциклічні показники

ПРАКТИКУМ

Завдання 1. Виберіть правильну відповідь.

1. Збільшення кількості та якості людських ресурсів відноситься до групи факторів економічного зростання:

- а) до факторів ефективності;
- б) до факторів пропозиції;
- в) до факторів попиту;
- г) до інституційних чинників.

2. Стан, у якому економіка використовує свої ресурси найменш витратним чином, відомий як:

- а) виробнича ефективність;
- б) ефективність алокації ресурсів;
- в) конкурентна ринкова система;
- г) планова економічна система.

3. Виробнича функція Кобба-Дугласа спирається на :

- а) змінну віддачу від масштабу;
- б) постійну віддачу від масштабу;
- в) спадну граничну продуктивність капіталу;
- г) зростаючу граничну продуктивність капіталу.

4. Якщо в економіці задіяні нові виробничі потужності для збільшення її випуску, це означає:

- а) зростання виробничої ефективності;
- б) екстенсивне економічне зростання;
- в) інтенсивне економічне зростання;
- г) ефективність розподілу ресурсів.

5. Яка з наступних особливостей не притаманна моделі економічного зростання Р. Солоу:

- а) темпи економічного зростання визначаються граничною схильністю до заощадження;
- б) досконала конкуренція на факторних ринках;
- в) взаємозамінність ресурсів;
- г) вона заснована на виробничій функції Кобба-Дугласа.

6. Стабільне збільшення обсягів реального ВВП та реального національного доходу з року в рік можна розглядати як:

- а) бізнес-цикл;
- б) економічне зростання;

- в) економічний розвиток; г) економічний прогрес.

7. Модель Домара показує зв'язок між економічним зростанням та:

- а) вибуттям капіталу;
б) приростом інвестицій;
в) граничною продуктивністю капіталу;
г) динамічними цінами.

8. Основною причиною «довгих хвиль» економічних циклів виступає:

- а) зміни в основних технологіях та джерелах енергії;
б) нерівномірне відтворення обігових коштів;
в) відновлення активної частини основного капіталу;
г) зміни в грошовому обігу.

9. Зростання товарно-матеріальних запасів, спад виробництва, зниження рівня цін, скорочення кредитування характерно для фази класичного середньострокового ділового циклу:

- а) криза; в) пожвавлення;
б) депресія; г) підйом.

10. До особливостей сучасних економічних циклів не відносять такі обставини:

- а) стагфляція;
б) політика «дешевих грошей»;
в) зменшення фази спаду та збільшення фази піднесення;
г) значне падіння цін протягом рецесії.

Завдання 2. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове. Відповідь поясніть.

1. Показник економічного зростання є завжди позитивною величиною.

2. Забезпечення розширеного відтворення виступає матеріальною основою високих темпів економічного зростання.

3. Капіталозбережна інтенсифікація економічного зростання

передбачає, що нова техніка витісняє з виробництва робочу силу.

4. В тому випадку, якщо фактори попиту та пропозиції економічного зростання незбалансовані, відбудеться незаплановане збільшення інвестицій у товарно-матеріальні запаси, а ресурси будуть використовуватися неефективно.

5. До екстенсивних факторів економічного зростання звичайно відносять зростання витрат капіталу, праці, природних ресурсів, а також зростання освітнього та професійного рівня робітників.

6. Внесок науково-технічного прогресу у обсяг випуску визначають за залишковим принципом.

7. У моделі Харода – Домара рівноважний темп приросту реального доходу в економіці є прямо пропорційним нормі заощаджень та зворотно пропорційним граничній продуктивності капіталу.

8. «Золотим правилом нагромадження» виступає рівність граничної продуктивності капіталу і розмірів його вибуття, які визначаються нормою амортизації.

9. Шоки сукупної пропозиції в рамках імпульсно-розповсюджувального підходу включають технологічні зрушення, кліматичні зміни, коливання світових цін на сировину, коливання у грошовій пропозиції, зміни очікувань.

10. Екзогенні теорії вважають, що вирішальними у появі циклічних коливань є фактори, що лежать поза рамками економічної системи, такі як політичні та випадкові події, кліматичні зміни, поява вирішальних нововведень.

Завдання 3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. Розрахуйте темпи зростання реального ВВП у 2017 щодо 2016 року за даними: номінальний ВВП у 2017 році складає 628 млрд., темп зростання ВВП-дефлятора складає 109%, номінальний ВВП в 2016 році дорівнює 599 млрд., Реальний ВВП в 2016 році дорівнює 586 млрд.

Задача 2. Реальний ВВП в 2016 році складає 329 млрд., реальний ВВП в 2017 році становить 340 млрд., населення країни Бета у 2016 році складає 18 млн., а у 2017 році воно зросло на 2,2%. Обчисліть

темпи зростання реального ВВП на душу населення в 2017 році.

Задача 3. В якій мірі зміниться величина ВВП країни Альфа, якщо кількість годин на одного працівника збільшиться з 1600 годин до 1800 годин за умови, що в економіці зайняті 100 000 осіб, а продуктивність праці становить 35 одиниць вартості на годину.

Задача 4. Розрахуйте норму заощаджень, яка забезпечує стійкий рівень капіталоозброєності, за таких умов: ВВП = 450 млрд грош. од.; кількість працівників $L = 24$ млн осіб; норма амортизації дорівнює 0,08, обсяг капіталу $K = 940$ млрд грош. од.

Задача 5. Виробнича функція становить $Y = A * K^{0,4} * L^{0,6}$. Очікуваний темп приросту ВВП наступного року складає 2,68%; темп зростання робочої сили складає 1,33%; темп приросту загальної продуктивності факторів виробництва становить 1,27%. Визначте темпи зростання інвестицій в основний капітал, що забезпечують вказані темпи зростання випуску.

Задача 6. У країні Гамма гранична продуктивність капіталу становить 0,34, а в країні Бета – 0,42. Гранична схильність до заощадження дорівнює 0,22 в країні Гамма, і 0,31 в країні Бета. Обчисліть темпи зростання реального випуску в обох країнах за моделлю Е. Домара.

Завдання 4. Виконайте аналітично-пошукові вправи.

1. Відвідайте веб-сайт Державної служби статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua>), знайдіть відповідну інформацію про реальний ВВП України протягом 1990-2018 років. Проаналізуйте його динаміку за допомогою розрахунку ланцюгових і базисних темпів зростання відносно 1990 року. Визначте тип економічних криз, що відбулися в Україні в 1990-х, 2008-2009 рр., 2014-2015 рр.

2. Відповідно до даних офіційної статистичної інформації (<http://www.ukrstat.gov.ua>), проаналізуйте щорічні темпи зростання обсягів промислового виробництва, сільського господарства, будівництва та сфери послуг в економіці України та зробіть висновки.

3. За допомогою дослідження офіційних статистичних даних (<http://www.ukrstat.gov.ua>) щодо показників, які використовуються для визначення фази економічного циклу, з'ясуйте ймовірну фазу циклу, в якій знаходиться економіка України на даний момент.

ТЕМА 11. ДЕРЖАВА В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Мета даної теми – з'ясування ролі держави в економічній системі та її функцій у регулюванні макроекономічних процесів, вивчення основних підходів до досягнення макроекономічної рівноваги. Знання, отримані в ході вивчення даної теми щодо еволюції поглядів на роль держави в економіці та суспільстві, функцій та інструментів державного регулювання дає можливість аналізу сучасного державного регулювання та його особливостей і ефективності.

Питання до розгляду на семінарському занятті

1. Роль держави в економіці та суспільстві: еволюція поглядів.
2. Функції держави у макроекономічному регулюванні.
3. Кейнсіанська концепція як основа державного регулювання ринкової економіки.
4. Класичний та кейнсіанський підходи до пояснення можливостей досягнення макроекономічної рівноваги.
5. Модель економічного кругообігу за участю держави.

Словник термінів та понять

Державне регулювання економіки (ДРЕ).

Адміністративні методи державного регулювання економіки.

Економічні методи державного регулювання економіки.

Прямі методи державного регулювання економіки.

Непрямі методи державного регулювання економіки.

Кейнсіанська модель.

Класична модель.

Меркантилізм.

Класична школа.

Маржиналізм.

Монетаризм.

Економіка пропозиції.

Школа раціональних очікувань.

ПРАКТИКУМ

Завдання 1. Виберіть правильну відповідь.

1. Критика кейнсіанських методів регулювання економіки стосується наступних позицій:

- а) забезпечення ефективного попиту часто призводить до дефіциту бюджету та інфляції;
- б) практикується встановлення надто великих податків;
- в) широко використовуються важелі монетарної політики;
- г) вірні відповіді а) і б).

2. До фіаско ринку не відносять такі обставини:

- а) монополізація ринків; екстерналії; недосконалість інформації;
- б) соціальні конфлікти;
- в) недостатнє виробництво суспільних благ приватними підприємцями;
- г) наявність неповних ринків; циклічність розвитку ринкової економіки.

3. Кейнсіанська модель економічної політики передбачає:

- а) невтручання у механізм стихійного ринкового саморегулювання;
- б) широке використання інструментів монетарної політики;
- в) надання переваги фіскальній політиці;
- г) пасивне макроекономічне регулювання.

4. Що з перерахованого нижче не відносять до економічних методів державного регулювання прямого впливу:

- а) державні закупівлі, цільове фінансування;
- б) фіскальна політика, монетарна політика;
- в) встановлення державних стандартів і нормативів, фіксовані ціни;
- г) ліцензування та квотування.

5. Необхідність державного регулювання економіки продиктовано наступними обставинами:

- а) фіаско ринку;
- б) загострення соціальних конфліктів;
- в) посилення конкурентної боротьби між державами на світовій арені;
- г) вірні відповіді а), б), в).

6. Загальна економічна рівновага –це стан, при якому:

- а) рівновага встановлюється одночасно на ринках благ, грошей, праці;
- б) сукупна пропозиція задовольняє сукупний попит;
- в) видатки всіх економічних суб'єктів рівні вартості зробленої продукції;
- г) всі попередні відповіді вірні.

7. Представники класичної економічної теорії вважають, що:

- а) ринкова економіка здатна автоматично досягти й підтримувати обсяг виробництва на рівні повної зайнятості;
- б) ринкова економіка не здатна автоматично досягти й підтримувати обсяг виробництва на рівні повної зайнятості;
- в) ринковій економіці властиві циклічні коливання, які можуть бути дуже тривалими;
- г) економічні коливання в ринковій економіці відсутні.

8. Відповідно до кейнсіанського підходу економічні коливання – це результат дії:

- а) війн;
- б) стихійних лих;
- в) епідемій;
- г) розбіжності планів щодо інвестицій і заощаджень.

9. Відсутність синхронності в прийнятті рішень щодо заощаджень і інвестицій, на думку Кейнса, пов'язана з тим, що:

- а) інвестиції й заощадження здійснюються різними економічними суб'єктами;
- б) інвестиції й заощадження здійснюються по різних мотивах;
- в) інвестиції й заощадження визначаються різними факторами;
- г) всі попередні відповіді вірні.

10. Включення в модель «видатки-випуск» державних видатків:

- а) зрушує нагору графік сукупних видатків, що відповідає більш високому рівноважному рівню ВВП;
- б) приводить до зрушення долілиць графіка сукупних видатків, що відповідає меншому рівноважному рівню ВВП;
- в) залишить графік сукупних видатків без змін;

г) зрушує нагору графік сукупних видатків, що відповідає меншому рівноважному рівню ВВП.

Завдання 2. Розв'яжіть задачі

Задача 1. Припустимо, що державні закупівлі складають 1350 мільярдів грошових одиниць; сума податку на додану вартість становить 1190 млрд; сума акцизного податку – 740 млрд; функція трансфертних платежів $TR = 0,15Y$. Рівень цін не змінюється. Державний борг становить 388 млрд.; процентна ставка – 10%. Фактичний ВВП становить 4580 млрд. Дефіцит або надлишок державного бюджету буде сформований в економіці?

Задача 2. В умовах регульованої економіки за участю держави функція споживання приймає наступний вигляд: $C = 215 + 0,7(Y - T + TR)$, де $Y = 3800$; $TR = 120$. Якщо гранична податкова ставка зросте з 0,1 до 0,2, як зміниться рівень споживчих видатків?

Задача 3. Припустимо, що у закритій регульованій економіці функція споживання $C = 440 + 0,75(Y - T + TR)$; функція інвестицій $I = 330 - 50r$; функція податків $T = 0,2Y$; $G = 150$; $TR = 80$.

Визначте рівноважний ВВП (Y), якщо $r = 15\%$.

ТЕМА 12. БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

Мета даної теми – виявлення сутності та функцій бюджетно-податкової політики, її видів та інструментів, вивчення державного бюджету, його структури й підходів до його балансування, а також причин та наслідків державного боргу. Знання, набуті при вивченні даної теми дають розуміння значення бюджетно-податкової політики і механізмів її здійснення, причин виникнення бюджетного дефіциту і державного боргу і шляхів їх подолання, вирішення проблеми дефіциту державного бюджету і державного боргу.

Питання до розгляду на семінарському занятті

1. Сутність і функції бюджетно-податкової політики держави.
2. Види бюджетно-податкової політики: дискреційна й недискреційна; стимулююча, стримуюча політика.
3. Мультиплікатор державних видатків, податків. Мультиплікатор збалансованого бюджету.
4. Державний бюджет країни, його структура.
5. Дефіцит державного бюджету, способи його покриття.
6. Концепції балансування державного бюджету.
7. Державний борг: причини і наслідки.

Словник термінів та понять

Бюджетно-податкова (фіскальна) політика.

Дискреційна й недискреційна бюджетно-податкова (фіскальна) політика. Стимулююча та стримуюча бюджетно-податкова (фіскальна) політика.

Мультиплікатор державних видатків.

Мультиплікатор податків.

Мультиплікатор збалансованого бюджету

Державний бюджет.

Дефіцит державного бюджету.

Державний борг.

ПРАКТИКУМ

Завдання 1. Виберіть правильну відповідь.

1. Державна політика в галузі витрат та оподаткування називається:

- а) монетарною політикою;
- б) політикою розподілу доходів;
- в) фіскальною політикою;
- г) політикою, заснованою на теорії економічної пропозиції.

2. Дефіцит державного бюджету може фінансуватися за рахунок:

- а) зовнішніх позик;
- б) зменшення трансфертів;
- в) державних запозичень;
- г) зменшення державних закупівель.

3. Автоматична фіскальна політика забезпечує:

- а) зміну обсягів державних закупівель;
- б) зміну податкових ставок;
- в) часткову економічну стабілізацію;
- г) повну економічну стабілізацію.

4. Державний борг – це сума попередніх:

- а) бюджетних дефіцитів;
- б) державних витрат;
- в) бюджетних надлишків за вирахуванням бюджетних дефіцитів;
- г) бюджетних дефіцитів за вирахуванням бюджетних надлишків.

5. До яких економічних наслідків може привести державний борг:

- а) зниження рівня життя;
- б) збільшення сукупних національних витрат;
- в) скорочення виробничих можливостей національної економіки;
- г) перерозподіл національного багатства між членами суспільства.

6. В основі кривій Лафера лежить ідея про те, що:

- а) зменшення граничної податкової ставки завжди збільшує валові податки;
- б) зменшення граничної податкової ставки завжди зменшує валові податки;
- в) зменшення граничної податкової ставки збільшує валові податки, якщо гранична податкова ставка була надмірною;
- г) всі попередні відповіді невірні.

7. Якщо економіка перебуває в стані рівноваги, то можна затверджувати, що:

- а) державний бюджет збалансований;
- б) споживчі видатки повинні бути дорівнюють інвестиціям;
- в) будь-яке збільшення споживчих видатків приведе до інфляційного розриву;
- г) всі попередні відповіді невірні.

8. Зміна рівня цін:

- а) не відображається на результатах фіскальної політики;
- б) підсилює ефект фіскальних заходів;
- в) збільшує ефекти мультиплікатора державних витрат і податків;
- г) знижує дієвість заходів фіскальної політики.

9. З метою забезпечення цільового приросту ВВП найменш збитковим варіантом для державного бюджету є:

- а) збільшення державних видатків;
- б) зменшення податків;
- в) одночасне збільшення державних видатків і зменшення податків;
- г) збільшення трансфертів.

10. Концепція функціональних фінансів відає перевагу:

- а) зменшенню бюджетного дефіциту;
- б) економічної стабілізації;
- в) збалансуванню бюджету;
- г) всі попередні відповіді невірні.

Завдання 2. Розв'яжіть задачі

Задача 1. Визначте на яку суму треба зменшити податки, щоб збільшити ВВП на 100 млн. грн. за умов, коли гранична схильність до споживання дорівнює 0,8, а граничний коефіцієнт податків – 0,25.

Задача 2. У наслідок спаду виробництва в роки кризи реальний ВВП зменшився на 700 млн.грн. за умов, коли гранична схильність до споживання дорівнює 0,75, а граничний коефіцієнт податків – 0,3. На яку суму потрібно знизити чисті податки або збільшити державні закупівлі, щоб повністю нейтралізувати спад виробництва?

Задача 3. Потенційний ВВП України в 2011 р. становив 220 млрд. грн., фактичний –180 млрд.грн., середній коефіцієнт чистих податків –0.35, державні закупівлі– 25 млрд. грн. Чому дорівнює циклічне бюджетне сальдо?

ТЕМА 13. МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

Мета даної теми – виявлення сутності та цілей монетарної політики, її видів та інструментів, вивчення монетарної політики в моделі AD–AS в короткостроковому та довгостроковому періодах, а також в моделі IS–LM. Знання, набуті при вивченні даної теми дають розуміння значення монетарної політики, принципів її здійснення, а також можливість аналізу ефективності монетарної політики в різних країнах.

Питання до розгляду на семінарському занятті

1. Сутність, цілі та види монетарної політики.
2. Інструменти грошово-кредитної політики.
3. Порівняльний аналіз ефективності впливу інструментів монетарної політики на пропозицію грошей.
4. Політика «дорогих грошей» і «дешевих грошей».
5. Монетарна політика в моделі AD–AS в короткостроковому та довгостроковому періодах.
6. Монетарна політика в моделі IS–LM.

Словник термінів та понять

Грошово-кредитна (монетарна) політика.

Мультиплікативний ефект грошової пропозиції.

Норма обов'язкових резервів.

Облікова ставка.

Операції на відкритому ринку.

Стимулююча монетарна політика (політика «дешевих грошей»).

Стримуюча монетарна політика (політика «дорогих грошей»).

ПРАКТИКУМ

Завдання 1. Виберіть правильну відповідь.

1. Монетарна політика здійснюється шляхом впливу центрального банку на все, крім:

- а) рівня облікової ставки;
- б) норми обов'язкових резервів;

- в) ставки податку на прибуток комерційних банків;
- г) величини резервів комерційного банку шляхом проведення операцій на відкритому ринку.

2. На посаду голову НБУ призначає:

- а) Кабінет Міністрів;
- б) Президент;
- в) Верховна Рада;
- г) Рада Національного банку.

3. Інструменти грошово-кредитної політики – це:

- а) регулятивні заходи центрального банку, що мають форму обмежень, лімітів, директив;
- б) такі регулятивні заходи, які перебувають у повному розпорядженні центрального банку, безпосередньо ним контролюються і використання яких впливає на цільові орієнтири грошово-кредитної політики;
- в) регулятивні заходи впливу центрального банку на грошовий ринок шляхом формування на ринку відповідних умов, які визначають подальшу поведінку суб'єктів ринку;
- г) встановлення центральним банком для комерційних банків норми обов'язкових резервів та нормативів, що регламентують капітальну базу банків, ліквідність та ризики їх діяльності.

4. Якщо центральний банк продає на відкритому ринку державні цінні папери на 10 млн грн., то при нормі обов'язкового резервування 12,5 % пропозиція грошей може максимально:

- а) збільшитися на 10 млн грн.;
- б) зменшиться на 70 млн грн.;
- в) збільшитися на 125 млн грн.;
- г) зменшиться на 125 млн грн.

5. В розвинених країнах інструментом монетарної політики не є:

- а) зміна норми обов'язкових резервів;
- б) емісія грошей;
- в) регулювання облікової ставки процента;
- г) операції на відкритому ринку.

6. Якщо економіка знаходиться в стані рецесії, то центральний банк повинен:

- а) збільшити державні закупівлі та зменшити податки;
- б) скоротити державні закупівлі та збільшити податки;
- в) скоротити пропозицію грошей і зменшити ставку процента;
- г) скоротити пропозицію грошей і збільшити ставку процента.

7. Якщо центральний банк купує державні облигації на відкритому ринку і одночасно збільшує норму резервування, то пропозиція грошей:

- а) збільшиться;
- б) не зміниться;
- в) скоротиться;
- г) не можна сказати.

8. Щоб збільшити грошову пропозицію, Центральний банк повинен:

- а) продавати державні облігації;
- б) купувати державні облігації;
- в) підвищувати норму резервування;
- г) правильна відповідь а) та в).

9. Центральний банк, якщо йому потрібно зменшити масу грошей в обігу, вдається до таких заходів:

- а) збільшує облікову процентну ставку;
- б) зменшує норму обов'язкових резервів;
- в) купує цінні папери на відкритому ринку.
- г) активізує підприємницьку діяльність.

10. Під час проведення політики грошово-кредитної рестрикції операції центрального банку на відкритому ринку спрямовані на:

- а) зростання портфеля цінних паперів центрального банку;
- б) зростання портфеля цінних паперів комерційних банків;
- в) розширення ресурсної бази комерційних банків;
- г) поживлення ринкової кон'юнктури.

Завдання 2. Розв'яжіть задачу.

Задача 1. Депозити комерційного банку становлять 400 млн грн. Сумарні резерви (обов'язкові та наднормативні) дорівнюють 120 млн грн. Норма резервування – 20 %. Як може змінитися пропозиція грошей, якщо банк використає усі наднормативні резерви для надання позики?

Задача 2. Баланс комерційного банку наданий в таблиці. Норма резервування становить 20 %.

Активи		Пасиви	
Резерви	12	Безстрокові вклади	0
Цінні папери	8		
Надані позики	20		

Якими нормативними резервами володіє банк? Який розмір простого депозитного мультиплікатора?

ТЕМА 14. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Мета даної теми – вивчення основних аспектів зовнішньоекономічної діяльності і її характеристик: платіжного балансу, його структури і значення; валютного курсу – механізму, що поєднує економіки різних країн, його різновидів, факторів впливу; еволюції міжнародної валютної системи, мультиплікатору видатків у відкритій економіці. Знання, набуті при вивченні даної теми дають розуміння значення зовнішньоекономічної діяльності, можливість здійснення оцінки різних різновидів валютного курсу, факторів, що на них впливають, знаходити підходи до вирішення проблеми стабілізації курсу національної валюти, збалансованості платіжного балансу.

Питання до розгляду на семінарському занятті

1. Платіжний баланс: принципи побудови, макроекономічне значення.
2. Рахунки платіжного балансу і їхній взаємозв'язок.
3. Валютний курс. Розрахункові різновиди валютного курсу.
4. Види валютного курсу за ступенем гнучкості.
5. Попит та пропозиція іноземної валюти. Фактори, що впливають на них.
6. Еволюція міжнародної валютної системи.
7. Мультиплікатор видатків у відкритій економіці.

Словник термінів та понять

Платіжний баланс.
Торговельний баланс.
Офіційні валютні резерви.
Валютний курс.
Плаваючий валютний курс.
Фіксований валютний курс.
Валютні інтервенції.
Міжнародна валютна система.
Золотий стандарт.
Золотодоларовий стандарт.
Сучасна валютна система.
Гранична схильність до імпортування.

ПРАКТИКУМ

Завдання 1. Виберіть правильну відповідь.

1. Рахунок поточних операцій платіжного балансу включає все, за винятком:

- а) товарного імпорту;
- б) чистих доходів від інвестицій;
- в) змін в активах країни за кордоном;
- г) чистих поточних трансфертів.

2. Якщо величина офіційних валютних резервів Національного банку не змінюється, то, за інших рівних умов, можна стверджувати, що:

- а) сальдо торговельного балансу завжди дорівнює нулю;
- б) сальдо рахунку поточних операцій завжди дорівнює нулю;
- в) сальдо капітального рахунку завжди дорівнює нулю;
- г) сальдо платіжного балансу країни дорівнює нулю.

3. Чистий експорт найімовірніше:

- а) позитивно залежить від ставки відсотка й ВВП;
- б) негативно залежить від ВВП, але позитивно від ставки відсотка;
- в) негативно залежить як від ставки відсотка, так і від ВВП;
- г) позитивно пов'язаний із ВВП, але зовсім не залежить від ставки відсотка.

4. Дефіцит платіжного балансу може бути профінансований:

- а) за допомогою девальвації валюти;
- б) шляхом збільшення зовнішньої заборгованості;
- в) використання резервів іноземної валюти;
- г) відповіді б) і в) вірні.

5. Що з нижчепереліченого сприяє підвищенню обмінного курсу національної валюти (за інших рівних умов):

- а) зниження процентних ставок у даній країні;
- б) підвищення в даній країні рівня цін;
- в) підвищення в даній країні рівня продуктивності праці;
- г) підвищення в даній країні ставок номінальної заробітної плати.

6. Якщо відбувається ревальвація національної валюти, то, за інших рівних умов:

- а) постраждають галузі, орієнтовані на споживання імпортової сировини;
- б) постраждають галузі, орієнтовані на експорт;
- в) може вирости рівень безробіття в країнах-торговельних партнерах даної країни;
- г) це є ознакою неспроможності уряду даної країни.

7. Якщо Національний банк продає офіційні валютні резерви на валютному ринку для підтримки фіксованого рівня валютного курсу, то:

- а) курс національної валюти зафіксований на рівні нижче його рівноважного значення;
- б) курс національної валюти зафіксований на рівні вище його рівноважного значення;
- в) платіжний баланс офіційних розрахунків зводиться до позитивного сальдо;
- г) не можна сказати нічого певного.

8. Яке із тверджень щодо фіксованого валютного курсу є невірним:

- а) кращий для невеликих відкритих економік, сильно залежних від зовнішньої торгівлі;
- б) унеможливорює проведення незалежної грошово-кредитної політики;
- в) виступає «автоматичним стабілізатором», що приводить у рівновагу платіжний баланс;
- г) оптимальний у випадку, коли країна зіштовхується з непередбаченими змінами в попиті на гроші.

9. Збільшення граничної схильності до імпортування:

- а) сприяє збільшенню чистого експорту;
- б) поліпшує стан рахунку поточних операцій;
- в) сприяє зниженню рівня зайнятості в галузях національної економіки, що конкурують із імпортом;
- г) не робить ніякого впливу на величину сальдо рахунку руху капіталу й фінансових операцій.

10. У відкритій економіці величина мультиплікатора зовнішньої торгівлі:

- а) більше величини мультиплікатора видатків у закритій економіці;
- б) менше величини мультиплікатора видатків у закритій економіці;
- в) дорівнює величині мультиплікатора видатків у закритій економіці;
- г) залежить від обсягу імпорту, тому не можна сказати про неї нічого визначеного.

Завдання 2. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. Дайте відповіді на наступні питання, базуючись на представлені нижче дані платіжного балансу країни (у млрд. дол.). Яка величина торговельного балансу; балансу поточних операцій; балансу руху капіталів; яке сальдо балансу офіційних розрахунків?

Товарний експорт	+ 80
Товарний імпорт	- 60
Експорт послуг	+ 30
Імпорт послуг	- 20
Чисті доходи від інвестицій	- 10
Чисті трансферти	+ 20
Приплив капіталу	+ 20
Відтік капіталу	- 80
Офіційні резерви	+ 20

Задача 2. Економіка описана наступними рівняннями: $C = 40 + 0,7(Y - T)$; $I = 150 - 8r$. Споживчі видатки становлять 530, реальна ставка відсотка r дорівнює 7%, а державні заощадження рівні 10. Розрахуйте сальдо рахунку поточних операцій.

Задача 3. Валютний курс мексиканського песо до долара в 1970 році становив 10 песо за долар. Індекс цін в 1986 році в США склав 282, а в Мексиці – 9138 (1970 – 100 %). Який був валютний курс песо до долара в 1986 році, розрахований на основі ПКС?

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Предмет і основні цілі макроекономіки.
2. Основні макроекономічні школи.
3. Макроекономіка як теоретична основа економічної політики.
4. Модель економічного кругообігу.
5. Основні макроекономічні тотожності як відображення рівноваги економічної системи.
6. Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного аналізу.
7. ВВП і методи його підрахунку.
8. Система макроекономічних показників, їхня структура й використання в макроекономічному аналізі.
9. Номінальні й реальні макроекономічні показники. Цінові індекси.
10. Причини й механізм циклічних коливань.
11. Особливості економічних циклів на сучасному етапі.
12. Економічний цикл і динаміка основних макроекономічних показників.
13. Зайнятість і безробіття.
14. Статичне й динамічне пояснення безробіття.
15. Інфляція й діловий цикл.
16. Аналітичні основи сукупного попиту.
17. Аналітичні основи сукупної пропозиції.
18. Макроекономічна рівновага в моделі сукупного попиту та сукупної пропозиції. Можливості використання моделі.
19. Довгострокова макроекономічна рівновага. Потенційний ВВП.
20. Кейнсіанська теорія споживання.
21. Многоперіодні теорії споживання.
22. Інвестиційний попит. Модель мультиплікатора видатків.
23. Макроекономічна рівновага в моделі “видатки–випуск”.
24. Макроекономічна рівновага в моделі “вилучення–ін'єкції”.
25. Рецесійний і інфляційний розриви.
26. Теоретичні підходи до макроекономічного регулювання. Включення в модель економічного обороту держави.
27. Сутність бюджетно-податкової політики, її види й ефективність.

28. Мультиплікатори фіскальної політики.
29. Дискреційна й автоматична фіскальна політика. Автоматичні стабілізатори.
30. Стан державного бюджету як істотний фактор макроекономічної стабілізації. Бюджетний дефіцит.
31. Державний борг і його наслідки.
32. Функція попиту на гроші.
33. Функція пропозиції грошей. Грошовий мультиплікатор.
34. Рівновага на грошовому ринку як фактор загальної макроекономічної рівноваги.
35. Інструменти грошово-кредитної (монетарної) політики. Роль Національного банку України
36. Механізм реалізації грошово-кредитної політики.
37. Макроекономічна рівновага на товарному й грошовому ринках. Модель IS–LM.
38. Сукупна пропозиція й політика його стимулювання.
39. Платіжний баланс: макроекономічне значення, основні статті й структура.
40. Валютний курс і його різновиди. Еволюція валютної системи.
41. Мультиплікатор видатків у відкритій економіці.
42. Попит, пропозиція й рівновага на ринку праці.
43. Державна політика зайнятості і її інфляційні наслідки.
44. Диференціація доходів населення.
45. Державна система соціального захисту населення.
46. Поняття, показники й типи економічного росту.
47. Основні фактори економічного росту.
48. Модель економічного росту Солоу.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
ТЕМА 1. МАКРОЕКОНОМІКА ЯК НАУКА	3
ТЕМА 2. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ	6
ТЕМА 3. ТОВАРНИЙ РИНОК	9
ТЕМА 4. ГРОШОВИЙ РИНОК	13
ТЕМА 5. РИНОК ПРАЦІ	17
ТЕМА 6. ІНФЛЯЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ	21
ТЕМА 7. СПОЖИВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ	25
ТЕМА 8. ПРИВАТНІ ІНВЕСТИЦІЇ	30
ТЕМА 9. СУКУПНІ ВИТРАТИ І ВВП	34
ТЕМА 10. ЕКОНОМІЧНА ДИНАМІКА	38
ТЕМА 11. ДЕРЖАВА В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	43
ТЕМА 12. БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА	47
ТЕМА 13. МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА	50
ТЕМА 14. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	53
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОЛОТВКИ ДО ІСПИТУ	57

Навчальне видання

Методичні рекомендації
з організації семінарських занять
за курсом «**МАКРОЕКОНОМІКА**»

для студентів спеціальностей
«Економіка», «Фінанси», «Облік і оподаткування», «Менеджмент»,
«Маркетинг», «Підприємство, торгівля та біржова діяльність»,
«Міжнародні економічні відносини»

Укладачі: Т. А. Дяченко
Н. М. Волоснікова
Н. Н. Губанова
С. О. Климова
Я. А. Максименко
А. С. Митрофанова
Н. Б. Решетняк
В. В. Яцина

Відповідальний за випуск Архієреєв С.І.
Роботу рекомендував до видання доц. Кучинський В.А.

В авторській редакції

План 2021, поз. 130

Підп. до друку 10.07.21. Формат 60x84 1/16. Папір офісний. Riso-друк.
Гарнитура Таймс. Ум. друк. арк. 3,1. Обл.-вид. арк. 3,7. Наклад 50
прим. Зам № . Ціна договірна.

Самостійне електронне видання